

BERNHARDT JENSEN OG PEDER JENSEN: MARSELISBORG-SKOVENE, HISTORIE OG BEGIVENHEDER GENNEM ÅRHUNDREDER, *udg. af Århus byhistoriske Udvalg, Universitetsforlaget, Århus, 1974. 208 s., ill., kr. 69.*

Det første indtryk af en bog er altid betydningsfuldt – og omslaget til »Marselisborg skovene« er godt! Det er en farvegengivelse af et maleri af Peter Holm fra 1850, forestillende udsigt over Århus bugt og by med skovene og en lystgård i forgrunden.

Blandt illustrationerne må fremhæves fire farvereproduktioner af ældre malerier. En ting, der straks falder i øjnene, er, at mange billeder fortæller om folk og om menneskenes brug af skoven. Dette tema viser sig ved nærmere bekendtskab med bogen at være et karakteristisk træk ved det lokalhistoriske værk, som de to Århusbrødre forelægger.

Bogen er led i den række af publikationer, der siden 1956 er udgivet af Århus byhistoriske udvalg. I listen over udvalgets publikationer finder vi Bernhardt Jensen som forfatter til følgende: »Fra det glade Århus«, 1963, »Som Århus morede sig«, 1966, og »Da Århus var Hollywood«, 1969. Titlerne på disse bøger fortæller, at folkelivet har en central plads i den tidligere Århusborgmesters interessesphære.

Århus kommune ejer prægtige kystskove, der ligger såvel nord som syd for byen, ialt 877 ha. Knap halvdel udgøres af Marselisborgskovene, som Århus kommune købte i 1896 sammen med den øvrige del af Marselisborg gods med henblik på at sikre byen udvidelsesmuligheder.

Kapitel 1 hedder »En skovvandring blandt gamle stednavne«. Heri gennemgår forfatterne med stor omhu oplysninger om skovenes stednavne. De søger at finde frem til navnenes oprindelse og at udpege de lokaliteter, som stednavnene hentyder til. For at hjælpe læseren på ret spor bringes der i bogen kort med gamle og nye stednavne.

Kapitel 2 er kaldt »En herregård gennem 400 år«, og heri fortælles træk af Marselisborgs godshistorie. Betydningen af Århus kommunes køb af godset resumeres: »Århus kommunes overtagelse af Marselisborg og ikke mindst Marselisborg Skov samt det store villakvarter, der voksede op, ændrede totalt hele landskabet i den tidligere herregårds omgivelser. Fra at have været en privatejet skov blev Marselisborgskovene i fuld udstrækning tilgængelig for alle« (s. 45) og »Kun en snes år havde det taget at »kultivere« området omkring Marselisborg og langs kysten, og i samme tidsrum var der vokset en generation af nye århusianere op, for hvem den forsvundne herregård allerede var noget uvirkeligt og fjernt« (s. 49).

Kun få vil i vore dage tænke på den gamle herregård i forbindelse med navnet Marselisborg – det kongelige slot har taget billedet fra herregården. I kapitlet »Små huse og et stort slot« fortælles om baggrunden for slottets tilblivelse, bl.a. følgende med udpluk af Århusbladene, 1897: »Uofficielt var Århus inde i billedet som hjemsted for prinsesslottet (Christian X), og tanken om en

»sommerbolig herovre i en smuk egn« fandt stor sympati hos Århus Stiftstidende, men mindre hos byens anden avis Demokraten, der skumlede over den påtænkte indsamling, der, mente avisen, kom til at »virke som en befaling for alle jyske snobber«. Det var bedre skrev Demokraten videre, hvis prinsen ville opfordre til opførelse af arbejderboliger, såfremt han da kendte »noget videre til de meget elendige beboelsesforhold, hvorunder mange tusinde land- og byarbejdere lever« (s. 144).

Bogen er delt op i mange kapitler, der hver koncentrerer sig om særlige emner. Opdelingen medfører nu og da, at læseren kan tabe den kronologiske oversigt. Bogen er ikke så meget skovhistorie i egentlig forstand, som titlen måske antyder, men kapitler af lokalhistorien for det område, der i sin tid udgjordes af Marselisborg gods. Forfatterne siger herom i forordet: »forhåbentligt kan det berettede give et indtryk af, at en skov ikke blot er en samling træer, men også en skueplads for liv og begivenheder af en broget art.« (s. 7)

Det er især menneskene og deres virke, der er genstand for skildringerne, der bygger på et meget betydeligt og veldokumenteret studium af både trykte og utrykte kilder.

Befolkningens forhold til skoven er genstand for adskillige vigtige kapitler, der behandler emner af så forskellig karakter som mølledrift, skovtyveri, »mordere og stimænd på øde veje«, »rettens håndhævere«, »skovens vogtere«, »dyreliv og jagt«, »de gamle traktørsteder«, »stranden og badelivet«. Nogle få citater vil give et lille indtryk: »Øde og vildsomt lå Marselisborg-skovene tæt ned på stranden på en lang strækning fra gården syd på til grænsen for Moesgård Skov. Det var et fristende terræn for skovtyve, der tit sejlede langs kysten for at gå i land på de mest ensomme steder. For de få skovfogeder var det umuligt at holde øje med alt, hvad der skete i de store skovområder« (s. 80).

Om skovenes tiltrækning på byens borgere på en forårssøndag, skrev Århus Stiftstidende 2. maj 1921: »Allerede om formiddagen begyndte skovvandringen, og om eftermiddagen var hele Århus i skoven . . .« (s. 136).

Århus byråd skulle have indtægter eller mindst muligt underskud af skoven, men samtidig ville byrådet gerne gøre skoven til en publikumsvenlig skov. Forfatterne fremhæver indsatsen fra skovriderne N. J. Bang (1919–1946) og Kjeld Ladefoged (1946–). »Bang gjorde et stort arbejde for at gøre Marselisborg Skov tiltrækkende for byens borgere, og Århus-skovene blev et mønster for danske lystskove.

Hans efterfølger i embedet er nuværende skovrider Kjeld Ladefoged, der allerede i en alder af 26 år blev dr. agro., og som siden har gjort sig kendt i ind- og udland ved sin forbilledlige ledelse af driften af Marselisborg Skov« (s. 113).

»Marselisborg-skovene« indeholder en mængde lokalhistoriske oplysninger om et område, som århusborgere nu kender som en del af byen og som byens skov. Det er et smukt værk, der bringer værdifuldt billedstof, dels fra skoven, som den ser ud i dag, og navnlig gamle billeder fra arkiverne. 69 kr. er billigt for bogen!

P. Chr. Nielsen